

Warszawa 31 września 2009 r., ISSN 1234-8937, nr indeksu: 907456. rok piętnasty, numer 3 (59)/09

ŚRODOWISKO

PRAWO i

kwartalnik poświęcony prawnym aspektom ochrony środowiska

PRAWO i ŚRODOWISKO

kwartalnik

Pismo przeznaczone dla osób, przedsiębiorstw i jednostek administracji państwowej oraz samorządowej zawodowo zajmujących się ochroną środowiska i edukacją ekologiczną.

Rok piątnasty, 31 września 2009 r.,
nr 3 (59)/09

nakład: 1 200 egz.

Wydawca:

Dziennikarska Agencja Wydawnicza

MAXPRESS

ul. Przemysława 34, 02-496 Warszawa,
tel./fax: (0-22) 662-43-68, kom. 0 602 271 271

e-mail: redakcje@maxpress.pl

REGON: 010823544

NIP: 522-10-06-133

Konto bankowe: Bank Ochrony Środowiska S.A.
nr: 35 1540 1287 2001 6879 8330 0001

Dyrektor wydawnictwa:

Paweł Wójcik

tel. 0-602-271-271, fax: (0-22) 662-43-68

e-mail: pawel.wojcik@maxpress.pl

Adres redakcji: ul. Gałczyńskiego 23, 05-501 Piaseczno,

tel./fax (0-22) 750-30-31

Redaktor naczelny

Jacek Zyśk

tel. 0-501-608-400, e-mail: jacek.zysk@maxpress.pl

Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za treść ogłoszeń, informujemy, że nie zamówionych materiałów redakcja nie zwraca. Jednocześnie redakcja zastrzega sobie prawo do adiacji tekstów, dokonywania skrótów oraz nadawania własnych tytułów, śródtytułów i leadów.

Skład, łamanie i diapozytywy:

MAXPRESS

Korekta:

Elżbieta Strucka

Druk i oprawa:

Drukarnia offsetowa M&P ul. Łojewska 22^a, Warszawa
Kwartalnik **PRAWO i ŚRODOWISKO** rozprowadzany jest wyłącznie w prenumeracie i niedostępny jest w detalicznej sieci sprzedaży. Prenumerata roczna (4 numery) kosztuje 280,00 zł. Cena obejmuje koszt wysyłki na terenie Polski. Prenumerata z wysyłką do krajów europejskich jest o 50% a do krajów pozaeuropejskich o 100% droższa. Informacje na temat prenumeraty można uzyskać w wydawnictwie lub redakcji.

Wszelkie prawa zastrzeżone © by MAXPRESS s.c.

ISSN PL 1234-8937

nr indeksu: 907456

SWW: 2711; PKWiU: 22.13.10-00.29

Tytuł zarejestrowany jest przez D.A.W. MAXPRESS s.c. w Sądzie Wojewódzkim w Warszawie pod numerem PR 4919. D.A.W. MAXPRESS s.c. jest również wydawcą dwutygodnika **ŚRODOWISKO** i kwartalnika **ODPADY i ŚRODOWISKO** - czasopism przeznaczonych dla osób, przedsiębiorstw, jednostek administracji terenowej i samorządowej zajmujących się ochroną środowiska i edukacją ekologiczną.

Zapraszamy na naszą stronę internetową:

www.maxpress.pl

Spis treści

W SEJMIE I SENACIE.....	6
W SEJMIE O ODPADACH.....	21
DECYZJE RADY MINISTRÓW.....	31
W UNII EUROPEJSKIEJ – dr Adam Erechemla, Wyższa Szkoła Inżynieryjno-Ekonomiczna w Ropczycach.....	34
ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU: OD ZIELONEJ DO BIAŁEJ KSIĘGI – dr Adam Erechemla, Wyższa Szkoła Inżynieryjno-Ekonomiczna w Ropczycach.....	47
MIĘDZYNARODOWE PRAWO GOSPODARCZE JAKO PRAWO INTEGRACJI EKOLOGICZNEJ – dr Maciej Nyka, Katedra Prawa Gospodarczego Publicznego i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Gdańskiego.....	54
O REALIZACJĘ TRZECIEGO FILARU KONWENCJI Z AARHUS – dr Magdalena Micińska, Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy.....	66
ODPOWIEDZIALNOŚĆ EKOLOGICZNA WŁADAJĄCEGO – Odpowiedzialność władającego powierzchnią ziemi na podstawie art. 12 ust. 2–3 ustawy o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie – Tomasz Czech, radca prawny....	77
ZAŚWIADCZENIE ORGANU ODPOWIEDZIALNEGO ZA MONITOROWANIE OBSZARÓW NATURA 2000 (Charakter prawny i sposób wydawania) – dr Sergiusz Urban.....	92
KONCEPCJA ZINTEGROWANYCH PLANÓW OCHRONY DLA PARKÓW NARODOWYCH I OBSZARÓW NATURA 2000 – dr Barbara Iwańska, Katedra Prawa Ochrony Środowiska, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego.....	100
CZESKA USTAWA O SZKODACH W ŚRODOWISKU – prof. dr hab. Wojciech Radecki.....	111
TERMIN NA ZŁOŻENIE SKARGI PRZEZ ORGANIZACJĘ EKOLOGICZNA – Głosa do postanowienia WSA w Olsztynie z 2 czerwca 2009 r. – dr Bartosz Draniewicz, radca prawny.....	117
POTRZEBNY LEKSYKON OCHRONY ŚRODOWISKA – Recenzja – dr Janusz Stochlak, Wydział Politologii UMCS Lublin.....	123
PRAWO I POLITYKA OCHRONY ŚRODOWISKA – Recenzja – dr Janusz Stochlak, Wydział Politologii UMCS Lublin.....	127
POSTĘPOWANIE ADMINISTRACYJNE. PORADNIK PRAKTYCZNY – Recenzja – Monika Piłat.....	132
SPÓŁKI NAFTOWE ZACHODNIEGO ZAGŁĘBIA NAFTOWEGO ZJEDNOCZONE W KONCERNACH "PREMIER" i "DĄBROWA" (1885–1939) – dr inż. Ewa J. Lipińska, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Instytut Politechniczny, Zakład Inżynierii Środowiska, Krosno.....	138

Fotografia na okładce: *Paweł Wójcik*

wódzkich sądów administracyjnych oraz literaturę). Wydawnictwo PERT, Warszawa 2009, s. 316.

¹ Ustawa z 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2000 r., Nr 98, poz. 1071 z późn. zm.), zwana dalej Kpa.

² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

³ Tekst dostępny na stronie www.rpo.gov.pl

⁴ Zbiór Urzędowy OTK z 2008r., zeszyt 10A, poz. 178.

⁵ Stroną jest każdy, czyjego interesu prawnego lub obowiązku dotyczy postępowanie albo kto żąda czynności organu ze względu na swój interes prawny lub obowiązek.

⁶ Zgodnie ze wskazanym dekretem budynki przechodzą na własność gminy, zarówno w przypadku, gdy wniosek o przyznanie prawa własności czasowej (aktualnie prawa użytkowania wieczystego) nie został złożony (art. 5 dekretu), jak i wówczas, gdy organ rozpatrzył wniosek negatywnie (art. 8 dekretu). Przepis art. 8 dekretu jest więc przepisem szczególnym w rozumieniu art. 5 dekretu.

⁷ R. Kędziora, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, wyd. C.H. Beck, Warszawa 2008, s. 804.

SPÓŁKI NAFTOWE ZACHODNIEGO ZAGŁĘBIA NAFTOWEGO ZJEDNOCZONE W KONCERNACH „PREMIER” I „DĄBROWA” (1885–1939)¹

dr inż. Ewa J. Lipińska

Wstęp

Człowiek jest zdolny do wypracowania w sobie jednolitej i organicznej koncepcji poznania. Wycinkowość wiedzy i fragmentaryzacja sensu burzy wewnętrzną jedność człowieka. Człowiek dąży do pełni poznania, gdyż jest istotą, która z natury szuka prawdy i nie może bez niej żyć. (...) Do prawdy dochodzi się dzięki innym, w dialogu z innymi i dla innych. (...) Niebawem rozwój nauk i postęp techniczny rodzi fundamentalne pytania o granice eksperymentu, o sens i kierunki rozwoju technicznego, o granice ingerencji człowieka w przyrodę i środowisko naturalne. Postęp ten jest zarazem źródłem fascynacji jak i lęku. Człowiek coraz częściej lęka się wytworów własnego rozumu i własnej wolności. Czuje się zagrożony. Dlatego też tak ważne jest dzisiaj przypomnienie sobie tej podstawowej prawdy, że świat jest darem (...) a człowiek – stworzenie jest powołany do tego, ażeby był roztropnym i odpowiedzialnym gospodarzem w świecie natury, a nie jego bezmyślnym niszczycielem (Papież Jan Paweł II, Toruń 1999) [5]. Odpowiedzią Homo sapiens XXI wieku na te słowa jest odpowiedzialne zarządzanie środowiskiem. Możliwe

jest przez utrzymanie stabilności procesów ekologicznych i ekosystemów, ochronę różnorodności genetycznej (flory i fauny), zachowanie trwałego wykorzystania odnawialnych zasobów naturalnych (biomasy, wiatru, energii słonecznej) i minimalizację wykorzystania nieodnawialnych źródeł energii (węgiel, ropa naftowa, gaz ziemny, złoża surowców mineralnych). W prawie cywilnym „odpowiedzialność” sprowadza się do ponoszenia przez określone podmioty ujemnych konsekwencji związanych z zaistnieniem pewnych faktów, które oceniane są negatywnie przez porządek prawny [2].

Współczesne roztropne i odpowiedzialne gospodarowanie nieodnawialnymi źródłami energii wymaga sięgania do historii przekształcania świata natury przez człowieka. Historii niezbyt odległej, bo zaledwie XIX- i XX-wiecznej. Tekst przedstawia historię tworzenia się działalności górniczej i przemysłowej naftowej, której pozostałości występują na Podkarpaciu i są skutkiem antropogenicznym. Jest to kontynuacja przemyśleń autora, czy zagadnienie odpowiedzialności za szkodę ma w tym przypadku uzasadnienie [7], [8]. Na podstawie ustawy szkodowej wymagane jest wskazanie zaistnienia szkody oraz związku przyczynowe-

go pomiędzy szkodą a działalnością konkretnego podmiotu. Oznacza to, że gdyby nie było działalności, to prawdopodobieństwo, że do szkody by nie doszło graniczy z pewnością. Przypadki prezentowane poniżej dotyczyły emisji rozproszonej z wielu źródeł.

Genezę przemysłu naftowego w południowo-wschodniej Polsce rozpoczynają wyrobiska górnicze – zwane dołami kopanymi, studniami, kopankami. Ich lokalizacja to miejsca pierwotnego, naturalnego wycieku ropy na powierzchni ziemi. Z kopanek wydobywano żywice ziemne, w celach gospodarskich, m.in. do smarowania wozów. Głębokość kopanek, wykonywanych ręcznie, dochodziła do 40–50 m. W roku 1852 I. Łukasiewicz (uznany za twórcę galicyjskiego przemysłu naftowego) pierwszy rozpoczął produkcję nafty do lamp z ropy naftowej; naftowe oświetlenie wprowadzono w 1855 r. w szpitalu krajowym we Lwowie. Od 1862 r. wprowadzono nieco techniki do wydobywania (produkcji, eksploatacji) ropy naftowej. Zaczęto używać metody wiercenia ręcznego i tymi prymitywnymi metodami dochodzono do głębokości ok. 200 m. W roku 1884 Mac Garvey wprowadził kanadyjski system wiercenia, przy którym osiągnięto głębokość 1400 m.

Ropa naftowa była początkowo zastrzeżona jako żywica ziemna dla rządu (tzw. regale górnicze). 23 maja 1854 r. weszła w życie nowa ustawa górnicza monarchii austriackiej, która zezwoleniem ministerialnym umożliwiła osobom fizycznym – prywatnym – wydobywanie ropy naftowej. Ustawa górnicza oddzieliła własność gruntu od własności górniczej. Osoba, która chciała prowadzić działalność górniczą na terenie własnego gruntu mogła starać się o przydzielenie działki wydobywczej. Następnym tego zezwolenia było tworzenie przez osoby fizyczne spółek naftowych. Analiza źródłowych materiałów archiwalnych wskazuje, że zagraniczne towarzystwa akcyjne mogły nabywać własność naftową tak samo jak górniczą tylko za zezwoleniem ministerialnym, w myśl rozporządzenia z 29 listopada 1865 r.

Podstawy prawne tworzenia spółek naftowych do 1939 r. regulowały ustawy i rozporządzenia z lat 1854, 1862, 1883–1884, 1906, 1908, 1915, 1926, 1928 i 1934–1935 [1].

Pierwsza spółka naftowa została założo-

na w 1854 r. w celu produkcji ropy naftowej z wycieków naturalnych, ale szybko zaczęto produkować ją z kopanych studzien. W roku 1859 I. Łukasiewicz zawiązał spółkę z braćmi Zielińskimi, jednak spółka ta przetrwała zaledwie pół roku. W roku 1860 zawiązała się kolejna spółka górnicza „Klobassa – Trzecieski”, a w 1861 r. do spółki dołączył I. Łukasiewicz – zawiązano spółkę „Trzecieski – Klobbasa – Łukasiewicz” [4].

Akta spółek i koncernów naftowych stanowią dzisiaj cenny materiał źródłowy, na podstawie którego odtworzyć można historię tworzenia, funkcjonowania i utraty prestiżu górnictwa i przemysłu naftowego na ziemiach Polski i Ukrainy. Historia ta jest dziedzictwem zarówno narodowym, jak i kulturowym, infrastrukturalnym oraz środowiskowym [3], [4]. Dziedzictwo to jest bogatym źródłem informacji o miejscach naturalnego wypływu ropy naftowej do i w XIX wieku, nietrafionych miejscach poszukiwania ropy i jej bogatych złożach, miejscach powstawania pierwszych magazynów wyprodukowanej ropy, lokalizacji rurociągów naftowych i pierwszych rafinerii nafty. Jest to historia ludzi zatrudnionych w górnictwie i przemyśle naftowym drugiej połowy XIX wieku do lat 30. XX wieku, tj. w galicyjskim i wczesnym pogalicyjskim przemyśle naftowym. Jej odtworzenie we współpracy z partnerami z Ukrainy jest cennym materiałem analitycznym i strategicznym w dobie kryzysu energetycznego.

Poniżej przedstawiono szkic istnienia spółek i koncernów naftowych krajowych i zagranicznych do 1939 r. [4]

1. Objasnienie treści akt spółek naftowych

Akta kancelarii władz zarządzających spółkami i koncernami naftowymi są nieliczne wśród inwentarzy akt spółek naftowych. Dominują akta dyrekcji terenowych jednostek administracyjnych czy też operacyjnych, czyli organów wykonawczych w hierarchii administracji przemysłu naftowego w Galicji i w wolnej Polsce.

Do akt władz zarządzających należą:

- 1) całość akt spółki holdingowej Société Française des Pétroles de Małopolska,

pochodzących z kancelarii tych władz w Paryżu a przeznaczonych, jak należy przypuszczać, dla administratora Delegowanego w Polsce,

- 2) pierwsze jednostki w inwentarzach niektórych zespołów, np. Zachodnio-Małopolska Spółka Akcyjna Naftowa i Gazowa, „Verdatok” Naftowo-Przemysłowa Spółka z o.o., Naftowy Przemysł Małopolski Spółka z o.o., „Pionier” Spółka Akcyjna, oraz w innych zespołach.

Z kancelarii generalnych dyrekcji kopalni lub zarządów spółek zagranicznych wywodzi się korespondencja, która była przeznaczona dla dyrekcji kopalni w Polsce. Korespondencja ta występuje w zespołach: Galicyjskie Karpackie Naftowe Towarzystwo Akcyjne, Naftowy Przemysł Małopolski, Dyrekcja Kopalń Sektora Zachodniego Grupy „Małopolska”, „Grabownica” Towarzystwo Wiertnicze i w innych.

Typowe działy zespołów spółek naftowych to administracyjny, personalny, prawny, terenowy, kopalniany i buchalterii.

- 1) Dział administracyjny. Akta dotyczące ustroju przemysłu naftowego znajdują się tylko w kilku zespołach. Stosunkowo liczne są między nimi materiały dotyczące akcji rządowej, zmierzającej do zmiany ustawodawstwa górniczego. Sprawy organizacyjne trafiają się tylko w większych zespołach. Głównie są to instrukcje, wytyczne i zarządzenia, które w nielicznych przypadkach odnoszą się do spraw ustrojowych danej jednostki administracyjnej. Częściej natomiast dotyczą organizowania pracy w ramach tej samej jednostki i regulowania zakresu kompetencji i stosunków z innymi jednostkami organizacyjnymi. Wyjątkowo w dwóch zespołach zachowały się akty normatywne, okólniki własne i władzy nadrzędnej. Akta spraw majątkowych są aktami prawnymi i prawno-administracyjnymi. Dokumenty te ustalają stan posiadania oraz stosują się do transakcji kupno-sprzedaż lub zamiany. Darowizny majątku nieruchomego na rzecz skarbu państwa znajdują się w zespole Dyrekcji Kopalń Sektora Zachodniego Grupy „Małopolska”.

Formalności ogólnoadministracyjne są poruszane przeważnie w sprawozdaniach i w korespondencji. Dokumenty te dostarczają wiedzy o stosunkach pomiędzy obcymi dla siebie firmami naftowymi, czy też znaczą stosunki administracyjno-ekonomiczne danej jednostki administracyjnej. Ich szczególne znaczenie ma źródło w opisach stosunków panujących w galicyjskim i pierwszej Rzeczypospolitej przemysle naftowym.

- 2) Dział personalny. Dokumentacja tego działu jest typowo osobowa. Są to również sprawozdania i korespondencja. Materiały źródłowe osobowe są danymi statystycznymi, a dotyczą zatrudnienia i wynagrodzeń oraz płatności z tytułu ubezpieczeń społecznych. Sprawozdania i korespondencja (prowadzona w celu załatwiania spraw personalnych imiennych lub ogólnych) wyjaśniają przyjętą politykę personalną władz administracyjnych oraz charakteryzują stosunki panujące pomiędzy pracodawcami a pracownikami.
- 3) Dział prawny. Charakterystycznym elementem działu prawnego jest korespondencja danej jednostki administracyjnej z władzami nadrzędnymi, adwokatami i interesantami. Korespondencja ta stosuje się do spraw spornych, do procesów czynnych i biernych. Dostarcza również informacji o biegu spraw, serwuje wytyczne postępowania, zawiera opinie o przedmiocie sporów i przypuszczalne ich wyniki.
- 4) Dział terenowy. Merytorycznie dział ten zawiera transakcje terenowe. Kwestią poruszaną są sprawy nabywania terenów, ustępstwa nabytych praw na rzecz nowego prawonabywcy, bądź sprawy zwrotu terenów naftowych właścicielowi parcel gruntowych. Zachowały się też liczne kontrakty, dokumentacja prawna związana z tworzeniem pól naftowych i ze zwrotem terenów naftowych. W pełnym ujęciu chronologicznym, akta spraw terenowych danego przedsiębiorstwa dostarczają wiedzy o wielkości i rodzaju dokonywanych operacji i koncepcji dla dalszego rozwoju przedsiębiorstwa. Wymowna jest w dokumentacji terenowej zmienność stosunków prawnych panujących w przemyśle naftowym w ówczesnym

okresie ustrojowym.

- 5) Dział kopalniany (górnictwo). Dział traktuje o podstawowej działalności przedsiębiorstw naftowych. Dobrze zachowane zespoły dużych przedsiębiorstw naftowych odnoszą się do takich grup rzeczowych jak geologia, wiertnictwo, eksploatacja ropy i obrót ropą, produkcja gazowa, ruch techniczny kopalń. Dane geologiczne są zdekompletowane lub są fragmentaryczne i choć nie stanowią materiału podstawowego (ich znaczenie jest uzupełniające) są ważnym detalem ówczesnej działalności górniczej. Dokumentacja wiertnicza i eksploatacyjna, zawarta w większych zespołach, ma formę programu lub sprawozdania. Natomiast dokumentacje wiertnicze i eksploatacyjne w mniejszych zespołach są tylko fragmentarycznymi sprawozdaniem. Wartościową formą są zachowane raporty wiertnicze dzienne, ale z powodu niepełnego stanu zachowania nie zastępują one brakujących w dokumentacji sprawozdań wiertniczych i eksploatacyjnych. Raporty wiertnicze dzienne częściowo informują o postępie prac wiertniczych w kadencji zespołów naftowych. Jednak są źródłem wiedzy geologicznej w określonych odwiertach, wiedzy o stanie technicznym urządzeń wiertniczych, wiedzy o warunkach pracy w kopalni, stanie bazy materiałowej dla ruchu kopalń i wprowadzanym, w pewnym zakresie, postępie technicznym. W całym zasobie akt górniczych występuje kilka opracowań sprawozdawczych i referatów o sytuacji gospodarczej i prawnej całego przemysłu naftowego, jego trudnościach i szukaniu kierunków poprawy sytuacji gospodarczej.
- 6) Dział buchalterii. Głównie prowadzono buchalterię przygotowawczą dla buchalterii jednostek nadrzędnych. Z tego powodu brak jest w zespołach spółek zbiorczych sprawozdań finansowych. Bilanse roczne znajdują się wyłącznie w zespołach spółek „Verdatok”, Naftowy Przemysł Małopolski, Spółka Akcyjna dla Przemysłu Naftowego, Towarzystwo Wiertnicze „Grabownica” – ale i te nie są kompletne. W kilku zespołach znajdują się zestawienia kosztów ruchu kopalń, które uwzględniają wyniki produkcji

i koszty robocizny; są to zespoły „Verdatok”, Galicyjskie Gwarectwo Naftowe „Harklowa”, Dyrekcja Kopalń Sektora Zachodniego Grupy „Małopolska”. Dane te są cenne, gdy celem jest analiza podstawowych wskaźników ekonomicznych tamtych lat, takich jak na przykład wielkość produkcji, kosztu robocizny czy wyniki produkcji.

Przedstawiona charakterystyka zasadniczych i typowych działów akt zespołów spółek naftowych jest symbolem czasu, w którym rosła ekspansja gospodarcza wielkich koncernów naftowych, jak „Dąbrowa”, „Premier” (będących zasadniczą kwestią artykułu) czy „Małopolska”.

2. Spółki naftowe zjednoczone w Koncernie „Premier”

2.1. „Verdatok” Naftowo-Przemysłowa Spółka z o.o. we Lwowie („Verdatok” Société Pétrolière Industrielle á resp. lim.), Dyrekcja Kopalń w Polance Karol, [1910–1917]² 1920–1927

Spółka „Verdatok” została założona w 1920 r. W rejestrze handlowym figurowała jako spółka polska. W rzeczywistości jej założycielką była francuska spółka L’Omnium des Gaz et Pétroles w Paryżu, a której przedstawiciel w Polsce, Paweł Verdavain, występował jako jeden z trzech założycieli spółki. Statut organizacyjny spółki „Verdatok” zawiera informacje, które wskazują, że miała ona dwóch zarządzających. Organem administracyjnym była Generalna Dyrekcja, która miała siedzibę początkowo w Polance Karol, a następnie we Lwowie. Generalna Dyrekcja podlegała bezpośrednio Zarządowi spółki macierzystej w Paryżu.

Od 1921 r. spółka „Verdatok” posiadała w Polsce spółkę siostrzaną pod nazwą Naftowy Przemysł Małopolski. Około 1924 r. Generalna Dyrekcja spółki Naftowy Przemysł Małopolski została przeniesiona do Polanki Karol. Wówczas administracja obu spółek siostrzanych silnie się ze sobą związała, co znalazło odbicie w aktach obu spółek (np. wspólnie opracowywane dla Centrali w Paryżu bilanse tych spółek).

W kadencji między 1922 r. a 1923 r., w wyniku przeprowadzonych negocjacji firm francuskich, spółka „Verdatok” została przejęta

przez spółkę Crédit Général des Pétroles w Paryżu. Podówczas w Polsce kontrolę nad działalnością spółki „Verdatok” objęła Société Française des Pétroles de Małopolska. W 1926 r. spółka „Verdatok” przeszła pod bezpośrednią administrację Koncernu „Premier” we Lwowie. Generalna Dyrekcja Spółki została wtedy przeniesiona do Lwowa, a w Polance Karol została tylko Dyrekcja Kopalń.

W końcu 1926 r. została przeprowadzona fuzja spółki „Verdatok” ze spółką Naftowy Przemysł Małopolski, która przejęła agendy i majątek spółki „Verdatok”. W skład przejętego majątku wchodziły kopalnie ropy oraz przedsiębiorstwo pomocnicze pod nazwą Sieć Elektryczna Zagłębia Krośnieńskiego Spółka Akcyjna we Lwowie. Kopalnie ropy należące do spółki „Verdatok” znajdowały się w Krościenku Niżnym, w Męcince, w Brzyszczkach i w Leszczowat.

Po dokonaniu fuzji, Naftowy Przemysł Małopolski kontynuował niektóre sprawy rozpoczęte przez spółkę „Verdatok” pod firmą tej ostatniej. Znalazło to również odbicie w aktach, gdyż na niektórych pismach figuruje pieczętka spółki „Verdatok” z okresu, kiedy spółka ta już nie funkcjonowała.

2.2. Naftowy Przemysł Małopolski spółka z o.o. we Lwowie (L'Industrie Pétrolière de Małopolska, Société ř resp. lim.), Dyrekcja Kopalń w Polance Karol, [1916–1920] 1921–1928

Geneza zaistnienia spółki Naftowy Przemysł Małopolski przypada na 1921 rok, zgodnie z jej statutem organizacyjnym. Spółka ta została założona przez francuską spółkę naftową L'Omnium des Gaz et Pétroles z siedzibą w Paryżu. Kiedy macierzysta spółka dostała się pod wpływy spółki Crédit Général des Pétroles³ w Paryżu, od tej ostatniej została również uzależniona spółka Naftowy Przemysł Małopolski, a następnie oddana pod kontrolę spółki Société Française des Pétroles de Małopolska.

Od 1924 r. następował wzrost pozycji spółki Naftowy Przemysł Małopolski w interesach naftowych reprezentowanych w Polsce przez Société Française des Pétroles de Małopolska. Znacząca pozycja tej spółki odnotowana została w administracji innych kopalń naftowych. Spółka Naftowy Przemysł Małopolski przejęła też

agendy i majątek swej siostrzanej spółki „Verdatok”, kiedy ta uległa likwidacji w 1926 r. W tym czasie spółka Naftowy Przemysł Małopolski należała już do zgrupowania Koncernu „Premier”, w którym również odgrywała znaczącą rolę. Formalnym tego wyrazem była ówczesna nazwa koncernu Koncern „Premier” i Naftowy Przemysł Małopolski. W takim składzie spółka Naftowy Przemysł Małopolski weszła w 1928 r. do Grupy „Małopolska”.

Naftowy Przemysł Małopolski należał do znaczniejszych firm w Polsce. Przeprowadzając liczne operacje majątkowe z ramienia swoich francuskich spółek macierzystych, wszedł w posiadanie rozległych terenów naftowych i kopalń we wschodnim zagłębiu naftowym, a gdy zlikwidował część interesów naftowych prowadzonych na tamtych terenach, rozszerzał stopniowo swoją działalność w zachodnim zagłębiu naftowym.

Zachowane w aktach zespołu zestawienie obiektów kopalnianych Naftowego Przemysłu Małopolskiego z 1927 r. pokazuje stan posiadania w zachodnim zagłębiu naftowym, który jest następujący: kopalnia „Stefan” oraz tereny nie wiercone w Mokrem, kopalnie „Ignacy” i „Zula” w Posadzie Górnej, kopalnia „Mac Allan” w Krościenku, kopalnie „Lucjan” i „Alfred” w Męcince przejęte od spółki „Verdatok”, podobnie jak kopalnia „Feliks” w Brzyszczkach. Naftowy Przemysł Małopolski drogą ustępstwa nabył od przemysłowców prawa naftowe na terenach w Łężynach, Świerchowej i Wójtowej, a w 1929 r. stał się właścicielem majątku dawnej firmy Związkowe Zakłady Gazu Ziemnego i Gazoliny w Tarnowcu. Oprócz obiektów kopalnianych Naftowy Przemysł Małopolski posiadał przedsiębiorstwa pomocnicze. Były to przedsiębiorstwa zarejestrowane jako spółki przemysłowe, które organizował sam Naftowy Przemysł Małopolski, albo przejął od spółki „Verdatok”, lub też nabywał od innych firm naftowych. Do przedsiębiorstw tych należały:

- 1) Elektrownia Zagłębia Krośnieńskiego Spółka z o.o. we Lwowie,
- 2) Sieć Elektryczna Zagłębia Krośnieńskiego Spółka Akcyjna we Lwowie,
- 3) „Polanka Karol” Cegielnia i Fabryka Wyrobów Glinianych Spółka z o.o. w Polance Karol,
- 4) Warsztaty Mechaniczne i Odlewnia Żela-

za w Polance, Spółka z o.o. we Lwowie.

W 1929 r. Naftowy Przemysł Małopolski przejął w administrację Fabrykę Maszyn i Narzędzi Wiertniczych w Krośnie, którą nabył Koncern „Premier” od firmy Towarzystwo Przedsiębiorstw Górniczych „Tepege” Spółka Akcyjna w Warszawie. W latach trzydziestych Warsztaty Mechaniczne i Odlewnia w Polance Karol oraz Fabryka Maszyn i Narzędzi „Tepege” w Krośnie zostały połączone pod firmą Warsztaty i Odlewnia Naftowego Przemysłu Małopolskiego, dawniej „Tepege” w Krośnie. Ta bogata i obrotna firma naftowa nie straciła swojej żywotności i po 1928 r., kiedy stała się członkiem Grupy „Małopolska”.

Generalna Dyrekcja spółki Naftowy Przemysł Małopolski miała początkowo siedzibę we wschodnim zagłębiu naftowym, gdzie kopalnie tej spółki tworzyły tak zwany Sektor Wschodni. Około 1923 r. siedzibą Generalnej Dyrekcji została Polanka Karol, skąd w następnym roku przeniesiono Generalną Dyrekcję do Lwowa. W Polance Karol pozostała tylko Dyrekcja Kopalń Sektora Zachodniego.

2.3. Zachodnio-Małopolska Akcyjna Spółka Naftowa i Gazowa w Krakowie, Dyrekcja Kopalń w Polance Karol [1920–1922] 1923–1928

Zachodnio-Małopolska Akcyjna Spółka Naftowa i Gazowa w Krakowie (dalej: ZMASNG) powstała w 1923 r., a założona była przez Polski Bank Przemysłowy we Lwowie. Siedzibą Spółki początkowo był Lwów. W 1924 r. przeniesiono ją do Krakowa. Udziałowcami Spółki były m.in. liczne osobistości wpływowe ze sfer politycznych i finansowych. Sama Spółka miała znaczny majątek, na który składały się akcje w Polskim Banku Przemysłowym, w spółce „Gródek” w Krakowie, w przedsiębiorstwie „Peteha”. Ponadto Spółka miała 100 % udziałów w spółce „Polanka Karol” Cegielnia i Fabryka Towarów Glinianych w Polance Karol. Kiedy sytuacja finansowa Polskiego Banku Przemysłowego została poważnie zachwiana, ZMASNG brała czynny udział w ratowaniu banku w jego krytycznej sytuacji. W wyniku podejmowanych operacji, w listopadzie 1923 r. majątek Spółki Akcyjnej dla Przemysłu Naftowego i Gazów Ziarnych, kontrolowanej również przez Polski Bank Przemysłowy, prze-

szedł na firmę ZMASNG.

Gdy około 1926 r. Polski Bank Przemysłowy we Lwowie został podporządkowany spółce Crédit Général des Pétroles w Paryżu, spółki kontrolowane przez ten bank, a wśród nich również ZMASNG, przeszły pod kontrolę wyżej wymienionej spółki francuskiej. W okresie od 1926 r. do 1928 r. ZMASNG należała do Koncernu „Premier”, a w 1928 r. została zjednoczona w Grupie „Małopolska”.

Zachodnio-Małopolska Akcyjna Spółka Naftowa i Gazowa posiadała w zachodnim zagłębiu naftowym tereny w Jaszczwi, Brzezówce, Dobrucowej i Sądkowej, na których założone były kopalnie gazu ziemnego. W zagłębiu krosnieńsko-jasielskim spółka ta zajmowała około 1925 r. pierwsze miejsce wśród producentów gazu.

Dyrekcja Kopalń mieściła się początkowo w Tarnowcu, gdzie utworzona była Sekcja Zachodnio-Małopolska Tarnowiec. W 1926 r. sprawy administracyjne kopalń tej spółki załatwiane były już w Polance Karol, w kwietniu 1927 r. została zwinęta Sekcja „Tarnowiec”, a w Polance Karol występowała już Dyrekcja Kopalń ZMASNG.

Od 1926 r. urywa się bezpośredni kontakt Dyrekcji Kopalń z Zarządem Spółki. Dyrekcja zaczęła odtąd podlegać organom administracyjnym Koncernu „Premier”. W sierpniu 1928 r. kopalnie ZMASNG przeszły pod administrację Dyrekcji Kopalń Sektora Zachodniego Grupy „Małopolska”.

2.4. „Jasiołka” Spółka Naftowo-Gazowa z o.o. we Lwowie, Dyrekcja Kopalń w Polance Karol, [1920–1923] 1924–1928

„Jasiołka” Spółka Naftowo-Gazowa została założona w 1924 r. przez Polski Bank Przemysłowy. Z braku odpowiednich źródeł w okresie od 1924 r. do 1926 r. nie zdołano zbadać dziejów tej Spółki. Spółka ta należała w 1926 r. do Koncernu „Premier”, a w 1928 r. została zjednoczona w Grupie „Małopolska”.

Spółka „Jasiołka” należała do znacznie większych producentów w przemyśle naftowym. Posiadała kopalnie ropy i gazu ziemnego na terenie zachodniego zagłębia naftowego w Białkówce i Brzezówce. Kopalniami zarządzała Dyrekcja Kopalń z siedzibą początkowo w Białkówce, a następnie w Polance Karol.

2.5. Spółka Akcyjna „Nafta” we Lwowie, Dyrekcja Kopalń w Równem, [1889– 1908] 1921–1928

Aktywność spółki „Nafta” sięga czasów galicyjskich. Po przeprowadzonej w 1920 r. reorganizacji spółki i zmianie jej kapitału zakładowego, reprezentowanego przez przemysłowców węgierskich, austriackich i innych, spółka nadal prowadziła działalność w Polsce. W 1928 r. znalazła się w szeregu spółek zjednoczonych w Grupie „Małopolska”.

Była to jedna ze znaczących firm naftowych działających w Polsce. Na terenie zachodniego zagłębia naftowego posiadała duże kopalnie ropy w Rogach i w Równem koło Dukli oraz gazoliniamię w Równem, którą w późniejszych latach trzydziestych dzierżawiło Galicyjskie Karpackie Naftowe Towarzystwo Akcyjne Spółka Akcyjna we Lwowie. Dyrekcja Kopalń miała siedzibę w Równem.

Okolo 1924 r. spółka „Nafta” we Lwowie i Polsko-Francuskie Gwarectwo Naftowe „Dąbrowa” w Krośnie utworzyły Syndyk Gazowy „Winnica-Brzezówka”, głównie dla produkcji gazu ziemnego. Obie spółki tworzące syndyk weszły w 1928 r. w skład Grupy „Małopolska”, a kopalnie prowadzone w ramach syndyku przeszły pod administrację Dyrekcji Kopalń Sektora Zachodniego Grupy „Małopolska”.

2.6. Galicyjskie Gwarectwo Naftowe „Harklowa” we Lwowie (Galizische Naphta-Gewerkschaft „Harklowa”), Zarząd Kopalń w Harklowej, 1895–1929

Gwarectwo „Harklowa” związało swoją działalność w zachodnim zagłębiu naftowym głównie z Harklową i okolicznymi terenami w Grudnej, Osobnicy, Pagorzynie i Wójtowej, leżącymi w powiecie jasielskim i gorlickim. Pod koniec XIX i w początkach XX wieku Harklowa przyciągała licznych przedsiębiorców naftowych ze względu na tereny łatwe do eksploatacji ropy, jednak wielu z nich porzucało wkrótce zapoczątkowaną działalność, a kopalnie zmieniały właścicieli. Wielu spośród tych przedsiębiorców było związanych z kapitałem zagranicznym. Również Galicyjskie Gwarectwo Naftowe „Harklowa” (Galizische Naphta-Gewerkschaft „Harklowa”) oparte było na kapitale zagranicznym, głównie wiedeńskim. Już w

1896 r. występuje ono jako właściciel pól naftowych na terenach chłopskich w Harklowej i Osobnicy. W następnych latach nabyło jeszcze inne tereny od przedsiębiorcy naftowego Rudolfa Wittiga i jego następców. W wyniku kolejnych transakcji obiektami naftowymi, należącymi pierwotnie do najstarszych spółek naftowych w Harklowej: Dzwonkowski i spółka, Harklowa Spółka Górnicza, Deutschgalizische Petroleum Aktiengesellschaft für Mineralölindustrie⁴, Gwarectwo „Harklowa” rozszerzyło znacznie swój stan posiadania pól naftowych. Transakcje te miały miejsce przed 1912 r. Późniejsze dokumenty prawne określają Gwarectwo „Harklowa” jako identyczne z Galicyjskim Akcyjnym Towarzystwem Naftowym „Harklowa”. Część pól naftowych w Osobnicy, zainstalowanych na Galicyjskie Gwarectwo Naftowe „Harklowa”, stanowiło pierwotną własność firmy Westgalizische Erdölwerke. W 1927 r. Gwarectwo „Harklowa” sprzedało część uprawnień naftowych w Harklowej – Gwarectwu „Mühlbach” w Berlinie.

Naftowe transakcje Gwarectwa „Harklowa”, prowadzone po 1918 r., objęły tereny w Harklowej, Krościenku, Sokołowej Woli i inne. Transakcje prowadzone były między firmami austriackimi i niemieckimi a Gwarectwem „Harklowa”. Spośród firm obcych wymienić należy Oderfurter Mineralölwerke Gesellschaft, od której Gwarectwo nabyło kopalnię „Minerwa” w Harklowej, firmę „Erda” Spółka Naftowa w Wiedniu oraz firmę „Terra Galiciana”. Instytucje te obracały nie tylko terenami naftowymi i kopalniami, ale również udziałami w kapitałach zakładowych. Udziały w majątku Gwarectwa „Harklowa” nabyła firma „Terra Galiciana”. Zasluguje na uwagę fakt, że w wykazie spółek naftowych z 1919 r. jako właścicielka kopalń w Harklowej występuje „Terra Galiciana”, a już w następnych latach w dokumentach prawnych w miejsce tej firmy wprowadzone jest Gwarectwo „Harklowa”, które wówczas zostało zarejestrowane jako firma krajowa.

W 1924 r. Gwarectwo „Harklowa” było pod wpływami firmy „Premier” Polska Spółka Naftowa Akcyjna we Lwowie, skąd przesyłane były do Zarządu Kopalń Gwarectwa w Harklowej zarządzenia i dyrektywy. Całkowite podporządkowanie Gwarectwa „Harklowa” firmie

„Premier” nastąpiło w 1929 r. Wówczas też Gwarectwo zostało włączone do Grupy „Małopolska”, a kopalnie Gwarectwa objęte zostały administracją Dyrekcji Kopalń Sektora Zachodniego Grupy „Małopolska”. Zarząd Kopalń Gwarectwa od początku jego działalności na terenach zachodniego zagłębia naftowego mieścił się w Harklowej.

3. Spółki naftowe zjednoczone w Koncernie „Dąbrowa”

3.1. Galicyjskie Karpackie Naftowe Towarzystwo Akcyjne, dawniej Bergheim i Mac Garvey w Mariampolu, Dyrekcja Kopalń w Krośnie (Galizische Karpathen-Petroleum Actiengesellschaft, vormals Bergheim u. Mac Garvey in Mariampol Grubendirektion in Krosno) [1885–1905] 1906–1923

W 1895 r. w Gliniku Mariampolskim powstała spółka naftowa, której założycielami byli m.in. Kanadyjczycy Mac Garvey i Bergheim. W następnych latach założyciele ci związali się z kapitałem wiedeńskim i rozszerzyli zakres działania spółki, przekształcając ją w spółkę akcyjną o nazwie Galicyjskie Karpackie Naftowe Towarzystwo, dawniej Bergheim i Mac Garvey, z siedzibą w Mariampolu.

Towarzystwo to prowadziło szeroką, różnorodną działalność i wkrótce stało w szeregu przodujących przedsiębiorstw naftowych na terenie Galicji. Posiadało ono rozległe tereny naftowe we wschodnim i zachodnim zagłębiu naftowym. Na terenie zachodniego zagłębia zostały założone lub odkupione kopalnie ropy w Bóbrce, Wietrznie, Węglówce, Turaszówce, Potoku, Wólce-Lubatówce, Łazach, Łęczynach, Dukli, Wołtuszowej, Golcowej, Pętnej, Strachocinie, Turzempolu, Krygu i Kobylance. Towarzystwo posiadało własne rurociągi, urządzenia tłoczniowe, transportowe i magazynowe. Prowadziło własną Rafinerię Nafty i Fabrykę Maszyn Wiertniczych w Gliniku Mariampolskim, gazoliniarnie oraz różne zakłady pomocnicze.

Galicyjskie Karpackie Naftowe Towarzystwo przetrwało do 1920 r. jako niezależna firma wiedeńska. W Wiedniu działał Zarząd, którego organem wykonawczym była Centralna Dyrekcja w Wiedniu. W Polsce przedsiębiorstwami

operacyjnymi w zachodnim zagłębiu naftowym zarządzała Dyrekcja Kopalń w Krośnie.

W 1920 r. Towarzystwo popadło w trudności finansowe i w okresie między 1921 r. a 1922 r. dostało się pod wpływ francuskiej spółki naftowej Société des Pétroles de „Dąbrowa” w Paryżu. Zależność ta, początkowo częściowa, doprowadziła do całkowitego podporządkowania Galicyjskiego Karpackiego Naftowego Towarzystwa Spółce „Dąbrowa”. Prawdopodobnie nastąpiło to w latach 1923–1924. Od tego czasu ustał wszelki związek Dyrekcji Kopalń Galicyjskiego Karpackiego Naftowego Towarzystwa w Krośnie z Centralą w Wiedniu. Dyrekcja w Krośnie podlegała już w tym czasie tylko Centralnej Dyrekcji Spółki „Dąbrowa” we Lwowie, będąc jednocześnie w reprezentacji Koncernu Naftowego „Dąbrowa”. W tym czasie siedziba Towarzystwa została przeniesiona do Lwowa, a jego nazwa brzmiała Galicyjskie Karpackie Naftowe Towarzystwo Akcyjne Spółka Akcyjna we Lwowie (GKNTA).

W Koncernie „Dąbrowa” GKNTA uzyskało przodujące stanowisko wśród należących do koncernu spółek, ono też reprezentowało Koncern Naftowy „Dąbrowa” w krośnieńskiej Dyrekcji Kopalń.

W 1926 r. Société des Pétroles de „Dąbrowa” dokonała fuzji spółek naftowych należących do Koncernu Naftowego „Dąbrowa” z Galicyjskim Karpackim Towarzystwem Akcyjnym. Wśród sfuzjowanych spółek znalazła się również spółka Société Française des Pétroles de Potok i Société des Pétroles de Wańkowa. Majątek tych spółek przejęło GKNTA.

W drugiej połowie 1927 r. Société des Pétroles de „Dąbrowa” podjęła pertraktacje ze spółką Crédit Général des Pétroles w Paryżu, zakończone w 1928 r. W ich wyniku przedsiębiorstwa naftowe firmy „Dąbrowa” w Polsce przejęła Crédit Général des Pétroles, wśród nich i Galicyjskie Karpackie Naftowe Towarzystwo Akcyjne. Jak powyżej podano, GKNTA pełniło funkcje reprezentacyjne w Koncernie Naftowym „Dąbrowa”. Prowadziło też, od 1922 r. Dyrekcję Kopalń Koncernu w Krośnie, używając własnej pieczęci urzędowej obok pieczęci Koncernu „Dąbrowa”. Krośnieńska Dyrekcja kopalń podlegała bezpośrednio Centralnej Dyrekcji Koncernu we Lwowie. Od 1927 r.

GKNTA samodzielnie reprezentowało przedsiębiorstwa Koncernu „Dąbrowa”, podpisywało akta i pieczętowało je tylko własną pieczęcią.

W połowie 1928 r. GKNTA, jak i pozostałe spółki naftowe podporządkowane uprzednio Koncernowi „Dąbrowa”, zostały włączone przez Société Française des Pétroles de Małopolska do Grupy „Małopolska”.

Powiązania ustrojowe Galicyjskiego Karpackiego Naftowego Towarzystwa Akcyjnego z Koncernem Naftowym „Dąbrowa” oraz zmiana funkcji tego Towarzystwa w ramach Koncernu w okresie od 1920 r. do 1928 r. były bardzo skomplikowane.

3.2. Koncern Naftowy „Dąbrowa”, Spółka z o.o. we Lwowie, Dyrekcja Kopalń w Krośnie, [1888–1919] 1920–1928

Macierzystą spółką Koncernu Naftowego „Dąbrowa” była francuska spółka naftowa Société des Pétroles de „Dąbrowa” w Paryżu, działająca w Polsce już przed pierwszą wojną światową. Spółka uzależniła od siebie liczne spółki naftowe i połączyła je w 1920 r. w Koncern Naftowy „Dąbrowa”.

Okolo 1921 r. włączone zostało do Koncernu Naftowego „Dąbrowa” Galicyjskie Karpackie Naftowe Towarzystwo Akcyjne, dawniej Berghem i Mac Garvey.

Okolo 1927 r. Société des Pétroles de „Dąbrowa” zaprzestała działalności w Polsce, odstupując swoje przedsiębiorstwa spółce Crédit Général des Pétroles, które zostały następnie przekazane pod kontrolę spółce Société Française des Pétroles de Małopolska. Ostatecznie zostały one zjednoczone w Grupie „Małopolska”. W wykazie spółek i towarzystw zjednoczonych w tej grupie figuruje Koncern Naftowy „Dąbrowa” Spółka z o.o. we Lwowie.

W skład Koncernu Naftowego „Dąbrowa”, oprócz Galicyjskiego Karpackiego Naftowego Towarzystwa, wchodziło wiele zagranicznych firm naftowych, francuskich i innych. Posiadały one kopalnie ropy i gazu we wschodnim i zachodnim zagłębiu naftowym, rafinerie, przedsiębiorstwa tłoczniowe, magazynowe i pomocnicze przedsiębiorstwa przemysłowe.

Przedsiębiorstwami operacyjnymi Koncernu zarządzała Centralna Dyrekcja we Lwowie. Do 1924 r. poszczególne spółki Koncernu posia-

dały również własne, odrębne dyrekcje administracyjne i im bezpośrednio podlegały. Od 1924 r. zniesione zostały poszczególne dyrekcje administracyjne spółek, wprowadzono jednolitą organizację administracji, kierowaną przez Centralną Dyrekcję Koncernu we Lwowie. Biuro Centralnej Dyrekcji podzielone było na komórki organizacyjne prowadzące według rzeczowej właściwości sprawy wszystkich podległych przedsiębiorstw.

Zarząd operacyjnych jednostek terenowych w zachodnim zagłębiu naftowym sprawowała Dyrekcja Kopalń w Krośnie. Prowadzenie tej Dyrekcji powierzono było Galicyjskiemu Karpackiemu Naftowemu Towarzystwu Akcyjnemu, jak to już omówiono we wstępie do inwentarza GKNTA.

3.3. Zachodnie Zagłębie Naftowe, Spółka z o.o. we Lwowie, Kopalnie w Kobylance i Dominikowicach, [1889–1902] 1911–1924

Daty powstania spółki Zachodnie Zagłębie Naftowe nie zdołano ustalić. Jak wynika z zachowanych akt, prowadziła ona działalność w Galicji na terenie zachodniego zagłębia naftowego już na początku XX wieku. Po pierwszej wojnie światowej, w latach 20., spółka ta dostała się pod wpływ Koncernu Naftowego „Dąbrowa”. W 1926 r. objęta była administracją Galicyjskiego Karpackiego Naftowego Towarzystwa Akcyjnego, a w 1928 r. została włączona do Grupy „Małopolska”.

Spółka posiadała kopalnie ropy w Dominikowicach i Kobylance koło Gorlic.

3.4. Société Française des Pétroles de Potok, Spółka z o.o. we Lwowie, Zarząd Kopalń w Krośnie (Francuska Spółka Naftowa Potok), [1892–1905] 1913–1926 [1927–1928]

Spółka Société Française des Pétroles de Potok założona została przez spółkę francuską Société Française des Pétroles de „Dąbrowa” jeszcze w okresie galicyjskim. Do okolo 1925 r. spółka ta zachowała samodzielność. W 1926 r. przeszła pod kontrolę Galicyjskiego Karpackiego Naftowego Towarzystwa Akcyjnego, a następnie w 1928 r. weszła w skład Grupy „Małopolska”.

Spółka posiadała kopalnie ropy w Potoku, Jaszczwi i Krościenku Niżnem.

3.5. Société des Pétroles de Wańkowa, Spółka z o.o. we Lwowie, Dyrekcja Kopalń w Wańkowej (Spółka Naftowa Wańkowa), [1893] 1920–1928

Société des Pétroles de Wańkowa to siostrzana spółka dla Société Française des Pétroles de Potok. Kontrolowana przez Société des Pétroles de „Dąbrowa”, została podporządkowana w 1926 r. Galicyjskiemu Karpackiemu Towarzystwu Akcyjnemu, a następnie w 1928 r. włączona do Grupy „Małopolska”.

Spółka ta posiadała kopalnie ropy o wysokiej produkcji w Brelikowie, Leszczowatam, Kiczarach i Wańkowej.

Podsumowanie

Akta zespołów naftowych to kronika losów spółek i koncernów naftowych, które były podporządkowane obcemu kapitałowi w państwie galicyjskim i wczesnopogalicyjskim. Kronika ta pozwala na rekonstrukcję założeń kompleksowych uwarunkowań społecznych, gospodarczych i ustrojowych otoczenia zewnętrznego jak i wewnętrznego spółek i koncernów naftowych do końca lat 30. XX wieku. Nieliczne krajowe przedsiębiorstwa naftowe, działając w różnych okresach ekonomicznych, potrafiły zachować samodzielność ustrojową i gospodarczą. Z całości akt zespołów naftowych, poprzez ich komplety czy fragmenty, poznaje się również zespół uwarunkowań technicznych i infrastrukturalnych będących bazą dla rozwoju, często szybkiego rozwiązania lub przekształcenia organizacji przedsiębiorców naftowych. Usystematyzowana kronika akt dziejów spółek naftowych jest materiałem statystycznym, którego zabezpieczenie pozwala na dokonanie analizy wielkości obszaru objętego działalnością górniczą i przemysłową naftową tego okresu. Stanowi pomoc w ocenie zagrożeń środowiskowych będących pozostałością po działalności spółek i koncernów naftowych oraz osób fizycznych.

dr inż. Ewa J. Lipińska
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Instytut
Politechniczny, Zakład Inżynierii Środowiska,
Krosno

Bibliografia

- [1] Buzek J. Profesor Uniwersytetu we Lwowie. *Administracja gospodarstwa społecznego. Wykłady z zakresu nauki administracji i austriackiego prawa administracyjnego*. Lwów nakładem Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych. Warszawa: E. Wende i SKA, 1913.
- [2] Gniewek E. *Kodeks cywilny. Komentarz*. 2 wydanie. Wydawnictwo C.H. Beck. Warszawa 2006.
- [3] Materiał dostępny u autorki.
- [4] Lipińska E.J. *Współpraca w dziedzinie środowiska jako przykład partnerstwa Polski i Ukrainy*. Redakcja naukowa: Podraza A. Stosunki gospodarcze Polski i Ukrainy: Szanse i wyzwania. Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. Lublin 2008.
- [5] Lipińska E.J. *Podstawy ochrony środowiska od atmosfery do górotworu*. Prace naukowo-dydaktyczne. Zeszyt 11. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa. Krosno 2004.
- [6] Materiał archiwalny dostępny u autorki.
- [7] Rymar M. *Budowa galicyjskiej kolei transwersalnej a rozwój gospodarczy oraz kulturowy Polski i Ukrainy*. Redakcja naukowa: Podraza A. Stosunki gospodarcze Polski i Ukrainy: szanse i wyzwania. Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. Lublin 2008.
- [8] Rymar St. *Początki działalności wydobywczej ropy naftowej na terenach dawnej Galicji – wpływ na stan ochrony środowiska i współpracę w zakresie dziedzictwa kulturowego*. Redakcja naukowa: Podraza A. Stosunki gospodarcze Polski i Ukrainy: Szanse i wyzwania. Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. Lublin 2008.

¹ Projekt finansowany w latach 2007–2010 przez MNiSW.

² W nawiasy kwadratowe ujęte są daty dotyczące priornów i posteriorów akt.

³ Nie podaje się tłumaczenia nazwy na język polski z powodu braku obowiązującego urzędowo brzmienia w języku polskim.

⁴ Nazwy licznych firm obcych pozostawia się w oryginalnym brzmieniu dla pewniejszego odróżnienia tych firm od siebie.